

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle 17.5.2022 klo 11.00

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp)

Professoriliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp).

Suomi ei selviä kansainvälisessä kilpailussa ilman luovuutta ja innovaatioita. Tekijänoikeuslaki on kansallisesti tärkeä, koska siihen perustuvat yksinoikeudet antavat luovien alojen ammattilaisille mahdollisuuden harjoittaa ammattiaan, keinon hyödyntää työnsä tuloksia kaupallisesti ja kannustimia tehdä innovaatioita. Digitaalisessa yhteiskunnassa näillä oikeuksilla on entistäkin suurempi merkitys, koska tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia voidaan hyödyntää maailmanlaajuisesti. Se lisää tekijänoikeuksien arvoa.

Professoriliiton jäsenet ovat tutkijoina sekä tekijänoikeudellisesti suojattujen teosten tekijöitä että niiden käyttäjiä. Kiitämme jatkovalmistelun tavoitetta tekijöiden oikeuksien parantamiseksi, jotta tutkijat ja muut luovien alojen ammattilaiset pystyvät jatkossakin harjoittamaan ammattiaan ja tuottamaan lisää kansakunnan tarvitsemia innovaatioita. Tutkijoiden tekijänoikeuksia ei saa kaventaa ja nykyinen tutkijapoikkeus pitää säilyttää.

Professoriliitto katsoo, että hallituksen esityksessä esitetyt tavoitteet ja esityksessä annetut perustelut ovat oikeasuuntaisia ja yleensä DSM-direktiivin hengen mukaisia. Nykytilanne on kuvattu realistisesti.

Professoriliitto kiittää siitä, että hallituksen esityksen luonnokseen kirjallisella lausuntokierroksella annettu palaute on otettu hyvin huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Hallituksen esitys on tasapainottunut ja selkeytynyt lausuntokierroksen jälkeen. Esitys on kokonaisuutena hyvä ja sen voidaan katsoa panevan täytäntöön direktiivin vaatimukset aiempaa paremmin. Opetukseen ja tutkimukseen liittyen säännösten yksityiskohtaisia perusteluita on myös selkeytetty, mikä on myönteistä säännösten tulkinnan näkökulmasta.

Esitämme alla muutamia yksityiskohtaisia parannusehdotuksia säädöskohdittain. Ne koskevat esimerkiksi:

- eräiden tekijänoikeuslain säännösten pakottavuutta
- sopimuslisenssijärjestelmää
- teosten käyttöä opetuksen havainnollistamisessa
- tilannetta, jossa opetuksen kannalta välttämätön käyttölisenssi ei ole helposti tai lainkaan saatavilla
- kohtuuttomia sopimusehtoja koskevan säännöksen säilyttämistä nykymuotoisena ja täydentämistä säännöksellä korvauksen kohtuullistamisesta
- tietoa oikeuksien käytöstä
- oikeuksien luovutuksen peruuttamista

13 b § Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonloushintaa varten

Professoriliiton mielestä ehdotetun 13 b §:n viimeinen virke on syytä muuttaa. Ehdotetun 13 b §:n viimeinen virke kuuluu seuraavasti: ”Siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei voida poiketa sopimuksella.”

Hallituksen esitys rajoittaisi tässä kohdassa sopimusvapautta enemmän kuin on tarpeellista. Pykälän viimeinen virke nimittäin edellyttäisi sanamuotonsa mukaan sopimista tarkalleen lainkohdan sisältöä vastaavalla tavalla ja estäisi sopimisen lainkohdassa turvattujen oikeuksien vieläkin paremmasta suojasta. Perustuslakivaliokunnan mukaan sopimusvapautta voidaan rajoittaa, jos rajoitukset täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen yleiset rajoitusedellytykset. Yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu muun muassa oikeasuhtaisuusvaatimus.

Lakiteknisesti ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä paremmin vastaava muotoilu olisi Professoriliiton mielestä seuraava: ”Sopimusehto ei ole sitova siltä osin, kuin siinä rajoitetaan tässä pykälässä sallittua kappaleiden valmistamista ja säilyttämistä.”

Professoriliiton ehdotus vastaisi paremmin myös Ruotsin komiteanmietinnön (Upphovsrätten på den digitala inre marknaden, Ds 2021:30) ehdotusta.

14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Professoriliiton mielestä tekijänoikeuslain 14 §:ää koskeva ehdotus on tarkoituksenmukainen.

Sopimuslisenssijärjestelmässä olennaista on turvata tekijöille kohtuullinen taloudellinen korvaus tekijänoikeuksien hyödyntämisestä sopimalla asiasta kollektiivisesti etukäteen. Tämä vastaa direktiivin tavoitteita. Sopimuslisenssijärjestelmän säilyttäminen on parempi vaihtoehto kuin se, että säädettäisiin tekijänoikeuden rajoitus, joka korvattaisiin tekijöille valtion budjetista.

Sopimuslisenssijärjestelmän laajennus 14 §:ssä voi samanaikaisesti sekä helpottaa teosten käyttöä opetuksessa että varmistaa tekijöiden oikeuksien toteutumisen. Opetuskäytön sopimuslisenssijärjestelmää tulee kehittää edelleen. On olennaista löytää ratkaisu, jossa on tasapuolisesti turvattu sekä teosten tekijöiden oikeudet että käyttäjien oikeudet (ml. avoin tiede).

Opetuksen ja tutkimuksen sopimuslisenssisäännös koskee lähtökohtaisesti kaikenlaisia teoksia (esimerkiksi oppikirjoja ja tutkimusjulkaisuja) sekä (radiossa tai televisiossa lähettämistä lukuun ottamatta) millä tahansa tavalla tapahtuvaa yleisön saataviin saattamista. Säännös kattaa näin ollen teosten saattamisen yleisön saataviin myös internetin

välityksellä eikä toisin kuin 14 a § ole rajoitettu teosten opetuskäyttöön fyysisissä ja digitaalisissa suojatuissa oppimisympäristöissä.

Sopimuslissenssisäännöksen soveltamisalan laajentaminen kattamaan myös julkinen esittäminen on omiaan helpottamaan audiovisuaalisten teosten käyttöä opetustoiminnassa ja kaikenlaisten teosten saattamista yleisön saataviin opetustarkoituksiin internetin välityksellä.

Hallituksen esityksen mukaan tekijä voi halutessaan edelleenkin kieltää teoksen käytön sopimuslissenssin perusteella. Tieteenalakohtaiset erot ovat suuria ja puoltavat erilaisten sopimuslissenssien käyttöä.

Opetushenkilöstön kannalta on tärkeää, että sääntely on selkeää ja opetushenkilöstöllä on varmuus siitä, millä edellytyksillä tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia saadaan hyödyntää digitalisoituvassa opetuksessa. Korkein opetus on huomioitu lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksessä huomattavasti paremmin kuin alkuperäisessä luonnoksessa.

14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen

Professoriliitto haluaa esittää seuraavat kommentit hallituksen esityksen 14 a §:stä.

14 a §:n 1 momentti

Hallituksen esityksen 14 a §:n 1 momentin mukaan opetuksen havainnollistamista koskeva säännös ”ei koske nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia”. Ne jäävät siis kokonaan ehdotetun säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. DSM-direktiivin sanamuotoa voidaan kuitenkin tulkita niin, että näitä teoksia ei voida kokonaan jättää opetuksen havainnollistamista koskevan poikkeussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Poikkeuksen soveltamisalaa saadaan 5.2 artiklan ja 23 johdantolauseen valossa rajoittaa kansallisesti siltä osin, kuin lisenssi on helposti saatavilla.

Hallituksen esityksen 14 a §:n 1 momentti poikkeaa merkittävästi Ruotsin komiteamietinnössä (Ds 2021:30) ehdotetusta mallista. Ruotsissa ehdotetun mallin mukaan pääsääntönä on oikeus tekijänoikeudellisesti suojattujen teosten käyttöön opetuksen havainnollistamiseksi suljetussa ympäristössä, ellei sopimuslissenssiä ole helposti saatavilla.

- 13 § 1 stycket: ”Lärare och elever vid utbildningsanstalter får i illustrativt syfte återge verk i samband med undervisning. Vid undervisning på distans får verk återges endast i en säker elektronisk miljö.”
- 13 § 2 stycket: ”Första stycket gäller inte om användning kan ske med stöd av ett avtal som avses i 42 a § och ett sådant avtal finns lätt tillgängligt på marknaden.”

Tämä Ruotsin malli vastaisi paremmin DSM-direktiivin 5 artiklaa. Direktiivin yleisen tulkintavaikutuksen mukaan Suomen oikeutta on joka tapauksessa tulkittava direktiivin säännösten ja tässä tapauksessa DSM-direktiivin 5.2 artiklan mukaisesti, kun se suinkin on mahdollista.

Hallituksen esityksen 14 a §:n 1 momentin mukaan opetuksen havainnollistamista koskeva säännös ei siis koske ”koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia”. ”Koulutusmarkkinoille suunnatun teoksen” käsitettä ei ole esitöissä sen paremmin pohdittu kuin määriteltäkään. Siitä voi aiheutua epäselvyyttä yliopistoissa, joiden lakisääteisenä tehtävänä on antaa tutkimukseen perustuvaa opetusta. Tutkimusjulkaisut ja -aineistot on tosiasiallisesti suunnattu (korkea)koulutusmarkkinoille. Professoriliitto ehdottaa, että 14 a §:n 1 momentin tekstissä ”koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia” korvataan sanoilla ”opetukseen tai tutkimukseen tarkoitettuja teoksia”.

Samoin ”havainnollistamisen” sallittu laajuus jää esitöiden perusteella edelleen hieman epäselväksi verrattuna esimerkiksi sitaatiooikeuden käytön vakiintuneeseen tulkintaan. Havainnollistamisen sallittu laajuus jätettäneen siis oikeuskäytännön varaan, mutta voisi olla perusteltua täsmentää sallittua laajuutta mahdollisuuksien mukaan jo säätämisvaiheessa.

14 a §:n 2 momentti

Professoriliitto toteaa, että 14 a §:n 2 momentti poikkeaa Ruotsin komiteamietinnössä (Ds 2021:30) ehdotetusta mallista. Ruotsin komiteamietinnössä ehdotettu säännös (13 §) ei loisi korvausoikeutta. Suomen hallituksen esityksessä säädettäisiin oikeudesta korvaukseen.

Jos korvausoikeus halutaan asettaa, säännöksessä tulisi todeta, että ”tekijällä on oikeus korvaukseen tässä pykälässä tarkoitettusta käytöstä” tai ”ensimmäisessä momentissa tarkoitettusta käytöstä” tai vaihtoehtoisesti rivittää säännös selvyuden vuoksi toisella tavalla.

Korvauksen määrä tai tarkempi määräytymistapa ei ilmene hallituksen esityksestä kovinkaan yksityiskohtaisesti, joten sen taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida tekijöiden ja valtiontalouden näkökulmista.

Hallituksen esityksen 14 a §:n 1 momentin mukaan opetuksen havainnollistamista koskeva säännös ei koske ”koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia”, joten korvausoikeutta ei tältä osin syntyisi tämän lainkohdan perusteella. Korvausoikeus jäisi sopimusvapauden tai sopimuslisenssimenettelyn varaan.

Kun säädetään opetukseen ja tutkimukseen liittyvistä tekijänoikeuksista, on todella keskeistä huomioida myös opettajan laatiman opetusmateriaalin oikeudet. Professoriliitto pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä on 14 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa huomioitu myös opettajien laatima opetusmateriaali: ”Tarkoitus ei ole, että säännöstä

sovellettaisiin opettajien omaa opetustaan varten valmistamaan aineistoon. Opettajien tulisi, kuten tähänkin asti, pyytää lupa käyttää toisten opettajien laatimaa aineistoa.”

Liitto on vakiintuneesti edellyttänyt, että opetusmateriaalien korvauksista sovitaan etukäteen. Siitä on jo joitain toimivia käytänteitä kuten lääketieteen opetusyhteistyön ME-Digi-hankkeessa syntyneet käyttöoikeussopimukset.

Euroopan unionin tekijänoikeusdirektiivin tarkoituksena ei ole ollut heikentää opetushenkilökunnan asemaa. Olisi perusteltua selkeyttää opetukseen liittyvien säännösten sisältöä hallituksen esityksessä.

14 a §:n 3 momentti

Pykälän kolmannessa momentissa on tarkoitus säätää pykälän pakottavuudesta. Kolmas momentti olisi kuitenkin syytä muotoilla toisin.

Hallituksen esityksen nykyinen muotoilu sulkisi pois mahdollisuuden sopia oikeuksista saattaa teos yleisön saataviin ja valmistaa kappaleita laajemmin kuin laki edellyttää. Hallituksen esityksen sanamuoto esimerkiksi sulkisi pois oikeuden sopia koulutusmarkkinoille suunnattujen digitaalisten teosten ilmaisesta saatavuudesta. Se ei varmastikaan ole ollut DSM-direktiivin eikä OKM:n tavoitteena.

Pykälän kolmas momentti olisi syytä muotoilla esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Tämän pykälän mukaista oikeutta saattaa teos yleisön saataviin ja valmistaa kappaleita ei saa rajoittaa sopimuksella.”

Ruotsin komiteamietinnössä (Ds 2021:30) ehdotettiin vastaavasti seuraavaa sanamuotoa: ”Avtalsvillkor som inskränker rätten att använda verk enligt denna paragraf är ogiltiga.”

16 h § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa

Hallituksen esityksen 16 h §:n 2 momenttia on syytä täsmentää. Hallituksen esityksen tämän lainkohdan sanoja ”voidaan olettaa” ja ”ryhdytty mahdollisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi” olisi vaikea tulkita ja soveltaa mielekkäästi.

Professoriliitto esittää seuraavaa muotoilua: ”Edellä 1 momentissa tarkoitettua käyttämisen edellytyksenä on, että 1 momentissa tarkoitettulla arkistolla, kirjastolla tai museolla on perusteltua syytä olettaa teoksen poistuneen kaupallisen jakelun piiristä. Lisäksi edellytyksenä on, että 16 j §:n mukaista menettelyä on noudatettu ja ennen käyttöä tekijöille on ilmoitettu tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä.”

16 i § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti

Professoriliiton mielestä 16 i §:ää on syytä täsmentää seuraavasti, jotta säännös olisi sisäisesti johdonmukainen.

16 i §:n 1 momentti:

Tekijä ilmoittaa 16 g §:n 4 momentissa tarkoitettua kiellosta sopimuslissenssiorganisaatiolle tai sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka on ilmoittanut aikeesta käyttää teosta mainitun pykälän 1 momentin nojalla tai tosiasiallisesti käyttää teosta oikeudettomasti.

16 i §:n 2 momentti:

Tekijä ilmoittaa 16 h §:n 5 momentissa tarkoitettua kiellosta sille arkistolle tai yleisölle avoimelle kirjastolle tai museolle, joka on ilmoittanut aikeesta käyttää teosta mainitun pykälän 1 momentin nojalla tai tosiasiallisesti käyttää teosta oikeudettomasti.

29 § Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Professoriliiton käsityksen mukaan ehdotus tekijänoikeuslain 29 §:n muutokseksi on epäonnistunut, koska ehdotus toteutuessaan heikentäisi luovien alojen ammattilaisten suojaa. Tekijänoikeuslain 29 §:n nykyinen teksti on syytä jättää ennalleen.

Vaihtoehtoja on kaksi. Tekijänoikeuslain 29 §:ää voidaan täydentää uudella säännöksellä, joka koskee pelkästään korvauksen sovittelua DSM-direktiivin 20 artiklan sekä 73 ja 78 johdantolauseen täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti tekijänoikeuslain 29 §:ää voidaan muuttaa niin, että sen soveltamisala rajoittuu korvauksen kohtuullistamiseen. Samalla laissa pitäisi muuttaa osin viitata oikeustoimilain 36 §:n yleiseen kohtuullistamissäännökseen.

Professoriliitto korostaa, että yleistä kohtuullistamissäännöstä ei ole syytä vesittää DSM-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä. DSM-direktiivissä ei edellytetä yleisen kohtuullistamissäännöksen muutosta. Lisäksi liitto huomauttaa, että hallituksen esityksessä ei tältä osin viitata vaikutusarviointiin.

Lain systematiikka edellyttää voimassa olevan lain 29 §:n mukaisen kohtuullistamissäännöksen säilyttämistä, koska voimassa olevan lain 29 § vastaa sanamuodoltaan oikeustoimilain 36 §:n 1 momenttia. Taustalla on pohjoismainen lainsäädäntöyhteistyö. Ruotsin oikeudessa sovelletaan identtistä sopimuslain (avtalslagen) 36 §:ää.

Hallituksen esityksen mukainen muutos vesittäisi voimassa olevan lain mukaisen kohtuuttomuusarvioinnin. Voimassa oleva laki edellyttää kaikkiin merkityksellisiin

seikkoihin perustuvaa kokonaisarviointia, kun taas hallituksen esityksessä ehdotettu muutos merkitsisi tosiasiallisesti sitä, että kohtuuttomuuden arviointi perustuisi ensi sijassa laissa nimenomaisesti lueteltuihin seikkoihin, kuten käyttöön ja kaupalliseen arvoon.

Olisi tärkeää ottaa huomioon innovaatioiden kehittämisen luonne. Merkittävät innovaatiot syntyvät pitkän ja vaativan tutkimus- ja kehitysprosessin tuloksena. Prosessin alkuvaiheessa tutkijoiden tekijänoikeudellisesti suojatuilla teoksilla ei vielä ole käyttöä eikä kaupallista arvoa. Käyttö ja kaupallinen arvo syntyvät vasta myöhemmin.

Jotta innovaatiot syntyisivät, tutkijoita ja innovaatioiden vaatimaa työtä pitää suojata tämän pitkän prosessin aikana. Koko tekijänoikeuslaki perustuu ajatukseen, että hyvinvointi kasvaa, kun luovien työn tekijöiden työtä edistetään tekijänoikeuksilla ja taloudellisilla kannustimilla.

Professoriliitto korostaa, että hallituksen esityksen mukainen muutos heikentäisi toteutuessaan tutkijoiden asemaa edistämällä nykyisin kohtuuttomina pidettäviä sopimuskäytäntöjä. Se edistäisi erityisesti sopimuskäytäntöjä, joilla tutkijoita painostetaan työsuhteen ehtona luovuttamaan tekijänoikeuksiaan muille korvauksetta. Niinpä hallituksen esityksen mukainen muutos olisi omiaan heikentämään yliopistosektorin mahdollisuuksia tuottaa innovaatioita.

Ruotsin komiteanmietinnössä esitettiin, että yleistä kohtuullistamissäännöstä pitäisi täydentää erityisellä pelkästään korvauksen kohtuullistamista koskevalla säännöksellä.

30 a § Selvitys teoksen hyödyntämisestä

Professoriliiton mielestä hallituksen esityksen 30 a §:ää pitää muuttaa, jotta selvitystä koskevat säännökset olisivat soveltamiskelpoisia.

Toinen momentti on syytä poistaa, koska se ei anna tietoa selvitysvelvollisuuden olemassaolosta etukäteen (ex ante). Toinen momentti edellyttää tapauskohtaista tulkintaa, joka voidaan tehdä lähinnä tuomioistuimessa jälkikäteen (ex post). Selvitysvelvollisuuden olemassaolon tai ei-olemassaolon pitäisi kuitenkin olla osapuolten tiedossa jo etukäteen, jotta säännös olisi mielekäs. Ensimmäinen momentti on riittävä sitä tarkoitusta varten.

Kolmas momentti on syytä muuttaa, koska se ei kerro, kenen intressien perusteella selvityksen sisällön pitää määräytyä. Jotta säännös olisi mielekäs, esitämme seuraavaa muutosta: ”... selvitys saadaan rajoittaa siihen, mitä alkuperäinen tekijä kohtuudella voi odottaa.”

Neljäs momentti on syytä poistaa samalla perusteella kuin toinen momentti. Lisäksi tekijä voi tarvita tietoa teoksen hyödyntämisestä muistakin syistä kuin pelkästään korvauksen kohtuullistamiseksi.

Viides momentti on syytä muuttaa, koska hallituksen esityksen mukainen säännös olisi hyvin tulkinnanvarainen eikä mahdollistaisi tiedonantovelvollisuuden olemassaolon tai ei-olemassaolon arviointia etukäteen. Professoriliitto ehdottaa seuraavaa sanamuotoa: ”Jos tekijän sopimuskumppani on luovuttanut oikeuksia edelleen toiselle, tiedonantovelvollisuus koskee myös luovutuksensaajaa. Tekijällä on oikeus saada tietopyynnön esittämiseksi sopimuskumppaniltaan sen yhteystiedot, jolle oikeudet on luovutettu.”

Kuudes momentti on syytä muuttaa, koska siinä ei ole otettu huomioon, että tekijällä on muitakin oikeuksia kuin oikeus korvaukseen. Esitämme seuraavaa sanamuotoa: ”Tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyä selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa. Tekijällä on oikeus säilyttää saamansa tieto ja käyttää sitä oikeuksiensa turvaamiseksi.”

30 b § Oikeudenluovutuksen peruuttaminen

30 b § on muutettu lausuntokierroksen jälkeen ja osin selkeyttävästi. 30 b §:n 3 momentissa pitäisi kuitenkin ottaa huomioon, että eri teoslajeja tehdään hyvin erilaisissa olosuhteissa ja niihin pätevät erilaiset taloudelliset ja julkaisulliset intressit.

Hallituksen esityksen tämä kohta kuuluu nyt seuraavasti: ”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun teokseen”. Peruuttamisoikeus on siis suljettu kokonaan pois työsuhteesta tehtyjen teosten osalta, mikä on ymmärrettävää perinteisessä palkkatyösuhteessa. Luovilla aloilla on kuitenkin erityispiirteensä.

Yliopistoissa oikeudenluovutuksen peruuttamista ei aina tarvita, koska tutkijoilla ja opettajilla pääsäännön mukaan ei ole velvollisuutta luovuttaa oikeuksia tekijänoikeudellisesti suojattuihin teoksiinsa. Työnantajalle ei siirry oikeuksia tutkijan tai opettajan luomiin teoksiin pelkästään palvelussuhteen perusteella. Niinpä opettajan laatimien oppimateriaalien ja tutkijan kirjoittamien tutkimusartikkelien tekijänoikeudet kuuluvat lähtökohtaisesti tekijälleen, eivät työnantajalle, eikä oikeudenluovutusta tapahdu ilman eri sopimusta teoksen käyttöön liittyvistä oikeuksista. Joskus tällaisia sopimuksia tehdään. Hallituksen esityksen 30 b §:n 3 momenttia pitää sen vuoksi täydentää. Oikeudenluovutuksen peruuttamisen pitäisi olla mahdollista, kun teoksen on luonut korkeakoulun tutkimus- tai opetustehtävässä toimiva henkilö.

Lisäksi hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon tilausteoksiin liittyviä erityiskysymyksiä. Esimerkiksi tilaushistoriikki saatetaan tilata historioitsijalta nimenomaan työsuhteessa tehtäväksi. Tällöin työsuhteen ydinsisältö on historiateoksen kirjoittaminen. Joskus tällaisissa projekteissa käy niin, että tilaaja ei syystä tai toisesta kykene

julkaisemaan tehtyä teosta, mutta myöskään historioitsija ei saa teosta julkaistua toista kautta luovutettuaan sen oikeudet tilaajalle. Kirjoittavan historioitsijan ja muidenkin tutkijoiden ammatissa on taloudellisen korvauksen lisäksi erityisen tärkeää se, että teoksia saadaan julkaistua. Työsuhteessa tehdyt tilausteokset olisi syytä mainita säännöksessä. Ne eroavat vaikkapa yksityisen sektorin asiantuntijan työsuhteessa tehdyistä raporteista.

Professoriliitto ehdottaa, että hallituksen esityksen 30 b § 3 momenttia muutetaan seuraavasti: ”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun teokseen. Mainitussa momentissa säädettyä ei sovelleta myöskään, jos teoksen hyödyntämättä jättäminen johtuu valtaosin olosuhteista, jotka tekijän voidaan kohtuudella odottaa korjaavan. Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan kuitenkin työsuhteessa teetettyihin tilausteoksiin ja korkeakouluissa tutkimus- ja opetus-tehtävissä toimivien henkilöiden luomiin teoksiin.”

Muita huomioita

On hyvä, että useammassa ehdotetussa säännöksessä on nimenomaisesti selkeytetty säännöksen pakottavuutta suhteessa sopimiseen sekä selkeytetty säännösten soveltamista suhteessa muihin tekijänoikeuslain säännöksiin, kuten yksityiseen käyttöön.

Rinnakkaistallentamista koskeva lakimuutos on jätetty pois hallituksen esityksestä. Sen toteutusta ei ollut harkittu edellisessä luonnoksessa loppuun asti toisaalta tutkimuksen vapauden ja tutkimustulosten avoimen saatavuuden näkökulmasta. On olennaista, että rinnakkaistallentamisen kaltainen säännös valmistellaan huolellisesti ja kansallinen etu huomioonottaen

On ymmärrettävää, että lainvalmistelun resurssi- ja aikataulusyistä toimeenpannaan ensivaiheessa nimenomaan tekijänoikeusdirektiivin vaatimat säännökset. Ministeri Kurvinen totesi kuulemistilaisuudessa, että hallituksen esityksestä aikataulusyistä pois jätettyjen säännösten valmistelua jatketaan niin sanotussa toisessa lakipaketissa. Professoriliitto pitää myönteisenä, että tekijänoikeuslain kehittäminen jatkuu myös tämän hallituksen esityksen voimaansaattamisen jälkeen niiltä osin, jotka jätettiin kyseessä olevasta esityksestä pois.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Tarja Niemelä
Toiminnanjohtaja

Jukka Heikkilä
Puheenjohtaja

Lausunnon valmistelija Professoriliiton tekijänoikeustyöryhmän puheenjohtaja, professori Petri Mäntysaari ja työsuhdepäällikkö Leevi Mentula.

